

Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU

Ludzie nauk(i) a cywilizacja przyszłości

Kraków 21-22 marca 2025 roku

Konferencja hybrydowa, obrady będą odbywać się w Sali K. Lanckorońskiej (parter),
Polska Akademia Umiejętności, ul Sławkowska 17, Kraków

Program Konferencji

21 marca – piątek	
9.30-10.45	Rejestracja uczestników
10.45-11.00	Otwarcie konferencji
11.00-13.00	<p>Panel I – F. Znaniecki jako wizjoner przyszłej cywilizacji Prowadzący: dr hab. Dariusz Wojakowski (AGH)</p> <p>Paneliści: dr. hab. Mariola Kuszyk-Bytniewska (UMCS w Lublinie), prof. Lech Witkowski (Uniwersytet Pomorski w Słupsku), dr hab. Grzegorz Pyszczek (Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie)</p>
13.00-14.00	Przerwa na lunch

Instytut Studiów Europejskich
Uniwersytetu Jagiellońskiego

14.00-15.15	<p>Sesja I O potrzebie etyki globalnej Prowadzący: prof. Jacek Kurczewski</p> <p>Prof. Paweł Łuków (Uniwersytet Warszawski), <i>Początek czy koniec etyki globalnej?</i> Dr hab. Aneta Gawkowska (Uniwersytet Warszawski), <i>Cywilizacja przyszłości, przyszłość cywilizacji? Humanizm, transhumanizm, wspólnota.</i> Dr hab. Krzysztof Motyka (KUL), <i>Adama Podgóreckiego koncepcja etyki globalnej i jej kontekst teoretyczny.</i></p>
15.15-15.30	Przerwa kawowa
15.30-17.30	<p>Sesja II Ludzie wobec zagrożeń - cywilizacja wobec kryzysu. Różne źródła ryzyka i niepewności Prowadzący: dr hab. Dariusz Brzeziński (IFiS PAN)</p> <ol style="list-style-type: none">1. Dr hab. Franciszek Czech, (UJ), <i>Kultura polikryzysu i społeczna rola uczonych</i>2. Dr hab. Hanna Bojar, (IFiS PAN), <i>Lekcja z pandemii Covid-19 – nieoczywista odpowiedź na pytanie, czy dzięki pandemii będziemy lepiej przygotowani do kolejnych globalnych zagrożeń?</i>3. Dr Małgorzata Winiarska-Brodowska, (UJ) <i>Politycy, media i obywatele wobec zagrożeń cywilizacyjnych</i>4. Dr hab. Seweryn Rudnicki, (AGH), <i>AI w badaniach społecznych i jej wpływ na praktyki badawcze.</i>5. Dr Marta Karkowska, (IFiS PAN), <i>Pamiętanie przeszłych zagrożeń w sytuacji nowych kryzysów i niepewności.</i>
17.30-17.45	Przerwa kawowa
17.45-19.15	<p>Panel II – Koncepcje ról społecznych uczonych u F. Znanieckiego i nie tylko Prowadząca: Prof. Joanna Kurczewska (IFiS PAN)</p>

Instytut Studiów Europejskich
Uniwersytetu Jagiellońskiego

	<p>Paneliści: Prof. Marek Ziótkowski (Uniwersytet A. Mickiewicza w Poznaniu) Prof. Szymon Wróbel (IFiS PAN) Dr hab. Grzegorz Pyszczek (Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie)</p>
22 marca – sobota	
9.30-11.00	<p>Sesja III Uczeni w świecie nauki dzisiejszej i wobec nauki jutra Prowadzący dr Marcin Galent (UJ)</p> <ol style="list-style-type: none">1. Prof. Urszula Jarecka, (IFiS PAN), <i>Badania kultury w czasach „punktozy”, czyli komu potrzebne są nauki humanistyczne?</i>2. Dr hab. Barbara Gąciarz, (AGH), <i>Naukowiec jako krytyk i innowator społeczny.</i>3. Dr hab. Marcin Lubaś (Uniwersytet Jagielloński), <i>Neoliberalizm w nauce i proces stagnacji wiedzy</i>
11.00-11.15	Przerwa kawowa
11.15-12.45	<p>Sesja IV: Wyzwania dla przyszłości oczami młodych naukowców w kontekście refleksji F. Znanieckiego Prowadzący: dr Wojciech Doliński (UWr)</p> <ol style="list-style-type: none">1. Dr Dominik Porczyński, (Uniwersytet Rzeszowski), <i>Spółeczna rola socjologa w kontekście współczesnych zagrożeń</i>2. Dr Anna Turner, (IFiS PAN) <i>Wiedza uczonych czy wiedza bez uczonych? Akademia w kulturze nieprawdy</i>3. Dr Berenika Dyczek, (Uniwersytet Wrocławski), <i>Metoda indukcji analitycznej Znanieckiego w świecie algorytmów</i>

12.45-13.45	Panel podsumowujący - głos prowadzących sesje i dyskusja z publicznością.
13.45	Zakończenie konferencji

Współorganizatorzy Konferencji:

Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk

Instytut Studiów Europejskich UJ

Wydział Humanistyczny AGH

Instytut Stosowanych Nauk Społecznych UW

Komitet Organizacyjny

Prof. Joanna Kurczewska - Przewodnicząca Komitetu

Dr Marcin Galent – Sekretarz

Prof. Hanna Bojar

Prof. Dariusz Brzeziński

Prof. Urszula Jarecka

Prof. Jacek Kurczewski

Prof. Dariusz Wojakowski

Dr Anna Turner

Dr Wojciech Doliński

Instytut Studiów Europejskich
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Opisy paneli i sesji

Panel I

F. Znaniecki jako wizjoner przyszłej cywilizacji

Panel koncentruje się na wartości myśli F. Znanieckiego dla interpretowania współczesności i przewidywania przyszłości. Praca Floriana Znanieckiego, będąca inspiracją dla idei konferencji, zawiera interesującą wizję cywilizacji przyszłości, jako dynamicznej i transformującej rzeczywistości, która dzisiaj może być odczytywana jako nasza codzienność. W tej wizji świata przyszłości znamiona jest w opinii Znanieckiego rola uczonych, jako ludzi, którzy są szczególnie predystynowani do rozumienia i kształtowania świata płynnego i otwartego, ale też do jego stabilizacji, przynajmniej w odniesieniu rozwiązania problemów wynikających z kryzysów społecznych, humanitarnych.

Proponowane zagadnienia w panelu:

Na początek proszę o ogólną charakterystykę samego dorobku Znanieckiego: co jest siłą jego myśli i idei podtrzymującą ciągłe zainteresowanie jego pracami?

Co jest czynnikiem sprawczym, który może prowadzić do lepszej przyszłości? Jak w kontekście myślenia o przyszłości postrzegać naukę i uczonych?

Ten wątek nawiązuje do obecnego stanu, w którym jest tak wiele źródeł informacji, że stają się one wobec siebie konkurencyjne. Jak przekonać odbiorcę, że to nauka powinna mieć autorytet w stosunku do innych źródeł wiedzy?

Czy nauka jeszcze potrzebuje bohaterów?

Jak na tym tle wygląda możliwość odczytywania współczesności i przyszłości przez nauki społeczne? Czy na tle tych możliwości myśl Znanieckiego jest wciąż aktualna?

Instytut Studiów Europejskich
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Sesja I

O potrzebie etyki globalnej

Nowe zagrożenia i odkrycia zrodziły pytania o to, czy wystarczające są dla rozwoju i zachowania cywilizacji dotychczasowe koncepcje etyczne. W latach 1970-ych A. Podgórecki zaproponował koncepcję „etyki globalnej” wychodzącej ponad relacje międzyludzkie indywidualne i społeczne i przyznając człowiekowi rolę „spolegliwego opiekuna” (T. Kotarbiński) nad całością życia, a uczonym rolę aktywną w rozwoju etyki obejmującej całość relacji, w których rodzą się zagrożenia cywilizacyjne. Sesja nawiązuje do tej i innych, tematycznie pokrewnych koncepcji podejmując zagadnienie potrzeby i możliwości budowy nowych podejść etycznych w ramach cywilizacji przyszłości z perspektywy etyków i socjologów.

Sesja II

Ludzie wobec zagrożeń - cywilizacja wobec kryzysu. Różne źródła ryzyka i niepewności

Referaty przedstawiane w ramach niniejszego panelu będą poświęcone analizie relacji między współczesnymi zagrożeniami cywilizacyjnymi a postawami i działaniami jednostek, funkcjonowaniem społeczeństwa obywatelskiego, a także społecznymi rolami uczonych. Taka konstrukcja sesji umożliwi zarówno unaocznienie różnych sposobów reakcji na zaistniałe kryzysy, jak i wyciągnięcie z nich wniosków dotyczących sposobów działania w przypadku przyszłych zagrożeń. Panel zostanie otwarty przez referat poświęcony analizie zjawiska polikryzysu. Wystąpienie to będzie stanowić ramę analityczną dla przedstawienia w kolejnych referatach wyników badań dotyczących społecznych i kulturowych wymiarów: pandemii Covid 19, zmian klimatycznych, a także rozwoju najnowszych technologii. Stosownym zwieńczeniem wszystkich prezentowanych treści będzie referat poświęcony pamięci przeszłych zagrożeń w sytuacji nowych kryzysów i niepewności.

Instytut Studiów Europejskich
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Sesja III

Uczni w świecie nauki dzisiejszej i wobec nauki jutra.

Uczni zawsze stali przed fundamentalnymi dylematami o charakterze aksjologicznym i epistemologicznym. Dla miłujących wiedzę starożytnych Greków piękno i dobro zawierały się w pojęciu kalokagatii. Z kolei tradycja chrześcijańska powiązała dobro z prawdą objawioną. Oświecenie zsekularyzowało diadę prawdy i dobra usuwając objawienie i zastępując je rozumem, który wcale nie okazał się pod każdym względem dobry. Dialektyka oświecenia do dzisiaj skłania do namysłu i dyskusji nad hierarchią wartości ludzi nauki, poczuciem obowiązku wobec ludzkości i konsekwencjami dla świata w ogóle. Pytania o stopień emancypacji i zakres autonomii nauki są częścią nieustającego dialogu wśród członków République des lettres. To również pytania o jej jedność, podziały i specjalizacje. Wydaje się, że dyskusja ta nabiera szczególnej wagi w trzeciej dekadzie XXI w. Ostatnie dekady pokazały, że ludziom nauki znowu narzucane są kryteria wywodzące się z realiów rządzących się innymi normami i wartościami niż bezinteresowne dążenie do prawdy. Postępująca intensyfikacja kwantyfikacji osiągnięć naukowych i rosnąca waga wskaźników bibliometrycznych powoli, acz nieubłaganie podporządkowuje akademię logice biznesu i korporacyjnej efektywności. Rosnący wpływ na życie społeczne plutokratów coraz częściej umożliwia sabotowanie wiedzy naukowej w sferze publicznej. Rosnąca fala populizmu tworzy podglebie dla radykalnego konserwatyzmu i nowej krucjaty antyoświeceniowej. Celem panelu jest pogłębiona autorefleksja inspirowana uniwersalnym pytaniem wyartykułowanym w czasie osobistego kryzysu przez Paula Gauguina: Skąd przyszliśmy? Kim jesteśmy? Dokąd zmierzamy?

Sesja IV

Wyzwania dla przyszłości oczami młodych naukowców w kontekście refleksji F. Znanieckiego

W tej sesji młode naukowczynie i młody naukowiec z trzech różnych polskich uniwersytetów zajmą się kwestią wyzwań, jakie stoją przed badaczami empirycznymi. Po pierwsze więc chodzić będzie o konsekwencje intensywnego rozwoju narzędzi sztucznej inteligencji, których konstrukcja nie służy prezentowaniu prawdy, lecz manipulowaniu i wprowadzaniu w błąd. Odwołania do refleksji F. Znanieckiego na temat tego, co to jest

Instytut Studiów Europejskich
Uniwersytetu Jagiellońskiego

wiedza i prawda, a w konsekwencji nauka, będą służyć jako wyznacznik odpowiedzi na pytanie o znaczenie „kultury nieprawdy” dla funkcjonowania akademii. Z kolei na rozważania F. Znanieckiego o indukcji analitycznej można patrzeć obecnie przez pryzmat możliwości, jakie dają analizy dużych zbiorów danych. Identyfikowanie procesów i abstrakcyjnych generalizacji, co postulował ten myśliciel, nabiera obecnie bardziej wyrafinowanego charakteru. Jednakże automatyzacja grozi zerwaniem w procesie interpretacji z tak ważnym w socjologii kontekstem oraz zbyt mocnym wyeksponowaniem algorytmicznego determinizmu. Po drugie, wskazane problemy i wyzwania stawiają w nowym świetle sens bycia badaczem społecznym, co w kontekstach kulturowych przełoży się na zmianę społecznej roli przyszłych naukowców. Jako punkt odniesienia dla refleksji o przyszłej roli socjologa można przyjąć rozważania Znanieckiego zaprezentowane w tekście „Stan obecny technologii społecznej”. W perspektywie przyszłych zagrożeń dla społecznej roli socjologa można wskazać na obecnie zbyt silne skupianie się na publikacjach wysokopunktowanych („punktoza”) oraz konieczności generowania przez akademię zysków (II kryterium ewaluacji dyscypliny).

Instytut Studiów Europejskich
Uniwersytetu Jagiellońskiego